

İsrail ve Filistin Çatışmalarında Soykırım İddiaları Üzerine Tarihsel Bir İnceleme

A Historical Review of Genocide Claims in the Israeli-Palestinian Conflict

Seda ERMİŞ*

Emine ERDEN KAYA**

Başvuru Tarihi: 26.10.2024

Kabul Tarihi: 29.11.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

M.S. 64'te başlayan Roma sürgünü ile yaklaşık 2000 yıl süren diaspora döneminde Yahudiler, maruz kaldıkları antisemitist tutumlara son vermek amacıyla, 19. yüzyıldaki ulusçuluk akımının da etkisiyle kendilerine vaat edilmiş kutsal topraklarda (Filistin) bir Yahudi devleti kurma amacını benimsemişlerdir. Bu hedef doğrultusunda şekillenen Siyonist hareket, 1897 yılında Macar Yahudi lider Theodor Herzl önderliğinde İsviçre'de toplanan 1. Siyonist Kongresi'nde bu amacını resmen ilan etmiştir. 1917 Balfour Deklarasyonu ve 1922-1948 İngiliz mandaterliği, döneminde Filistin topraklarına yapılan Yahudi göçünün ve yerleşiminin artması Arap ve İsrail halkları arasında gerilimlere yol açarken 1948'de İsrail'in kurulması, İsrail-Filistin çatışmasını resmen başlatmıştır. 1948, 1956, 1967 ve 1973'te dört büyük Arap-İsrail savaşı yaşanmıştır. Söz konusu savaşlar sadece toprak mücadelesini değil, aynı zamanda kimlik, egemenlik ve insan hakları üzerine derin bir anlaşmazlığı da yansıtmaktadır. 2000'li yıllarda çatışmalar şiddetlenmiştir. 2014 Gazze Savaşı ve 7 Ekim 2023'te başlayan son çatışmalar büyük yıkıma ve sivil kayıplara neden olmuştur. İsrail'in uyguladığı orantısız güç ve neden olduğu büyük yıkım uluslararası toplumun tepkisine ve soykırım iddialarının Uluslararası Adalet Divanı (UAD)'na ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne taşınmasına neden olmuştur. Bu çalışma, İsrail-Filistin çatışmasını, çatışmanın tarihsel arka planını ele alarak

* Amasya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, seda.ermis@amasya.edu.tr, ORCID Numarası: 0009-0001-3670-083X

** Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, emineerdenkaya@gmail.com, ORCID Numarası: 0000-0002-1225-2382

günümüzde yaşanan sonuçlarını ve soykırım iddialarının yansımalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İsrail-Filistin çatışması, soykırım, UAD, UCM

Abstract

The Zionist movement, aiming to end the anti-Semitic attitudes faced during the diaspora period that began with the Roman exile in 64 AD and lasted nearly 2000 years, sought to establish a Jewish state in the promised holy land (Palestine), influenced by the nationalist movement of the 19th century. This goal was officially declared at the 1st Zionist Congress held in Switzerland in 1897 under the leadership of the Hungarian Jew Theodor Herzl. The 1917 Balfour Declaration and the increased Jewish immigration and settlement in Palestinian territories during the British mandate of 1922-1948 led to tensions between the Arab and Israeli peoples, while the establishment of Israel in 1948 officially started the Israeli-Palestinian conflict. Four major Arab-Israeli wars took place in 1948, 1956, 1967 and 1973. These wars reflect not only a struggle for territory, but also a deep conflict over identity, sovereignty and human rights. Conflicts intensified in the 2000s. The 2014 Gaza War and the most recent conflict, which began on October 7, 2023, have caused massive destruction and civilian casualties. Israel's disproportionate use of force and the massive destruction it has caused have led to the international community's outcry and genocide allegations being brought before the International Court of Justice (ICJ) and the International Criminal Court. This study aims to analyze the Israeli-Palestinian conflict, its historical background, its contemporary consequences and the repercussions of genocide allegations.

Keywords: Israel-Palestine conflict, genocide, ICJ, ICC

Giriş

İsrail-Filistin çatışması, 20. yüzyılın başlarından bu yana Orta Doğu'yu etkileyen ve dünya genelinde büyük yankı uyandıran uzun süreli ve karmaşık bir çatışmadır. Bu çatışmalar, etnik, dini ve siyasi farklılıkların kesiştiği bir noktada ortaya çıkmış ve hem bölgesel hem de uluslararası aktörlerin müdahalesiyle daha da karmaşık bir hal almıştır. 1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşu, Arap-İsrail savaşlarının başlangıcını işaret ederken, 1967 Altı Gün Savaşı ve 1973 Yom Kippur Savaşı gibi önemli çatışmalar bu sürecin dönüm noktaları olmuştur. Söz konusu savaşlar sadece toprak mücadelesini değil, aynı zamanda kimlik, egemenlik ve insan hakları üzerine derin bir anlaşmazlığı

da yansıtmaktadır. Filistin ve İsrail halkları arasındaki bu uzun süreli çatışma, bölgedeki istikrarsızlık ve insani krizler dünya gündeminde önemli bir yer tutmaya devam ederken 7 Ekim 2023'te Aksa Tufanı olarak adlandırılan olay, Filistin-İsrail çatışmalarının yeni bir aşamaya geçtiği kritik bir dönüm noktası olarak uluslararası önem kazanmıştır. Bu olay, İsrail ve Filistin arasındaki gerilimin yeniden tırmanmasına neden olmuştur. Aksa Tufanı, İsrail'in Doğu Kudüs'teki Mescid-i Aksa bölgesinde Filistinlilere yönelik müdahaleleri ve buradaki şiddet olaylarıyla başlamış, ardından Gazze Şeridi'nde ve Batı Şeria'da geniş çaplı çatışmalara dönüşmüştür. Uluslararası toplum, İsrail'i soykırım suçu işlediği iddiasıyla şiddet olaylarını kınamış ve barış çağrısında bulunmuştur.

Soykırım suçu, insanlık tarihinin en vahim suçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Soykırım suçu en genel ifade ile belirli bir ulusal, etnik, ırksal veya dini grubu kısmen veya tamamen yok etmeyi amaçlayan kasıtlı eylemleri içermektedir. Bu suç, II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası tarafından Yahudi halkına karşı işlenen Holokost'un ardından uluslararası hukukta daha belirgin hale gelmiş ve 1948'de Birleşmiş Milletler Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ile tanımlanmıştır. Soykırımın etkileri, yalnızca hedef alınan grupların fiziksel varlığını yok etmekle kalmaz, aynı zamanda bu grupların kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarının da çökmesine neden olmaktadır.

Uluslararası toplumda ciddi endişelere neden olan İsrail'in Filistin'de gerçekleştirdiği iddia edilen soykırım suçlamaları, Filistin topraklarında yaşanan çatışmalar ve İsrail'in yerleşim politikalarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Filistinli sivil halkın maruz kaldığı zorla yerinden edilme, toprak gaspı ve insan hakları ihlalleri gibi iddialar, soykırım suçuyla ilişkilendirilmektedir. İsrail'e karşı soykırım suçu davası açılması, uluslararası hukukun evrensel ilkelerinin uygulanması ve insan haklarının korunması açısından hayati bir öneme sahip olacaktır. Bu bağlamda bu çalışma bugün uluslararası gündemi belirleyen hatta ülkeler arası ilişkileri yeniden revize eden İsrail- Filistin savaşını neden ve sonuçlarıyla ele alarak ve karşılaştırmalı tarihsel analiz yöntemiyle, İsrail'in uygulamalarının uluslararası sonuçlarını soykırım niteliğindeki suçlar ekseninde incelemeyi amaçlamaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Tarihsel Arkan Plan

20. yüzyılın başından bu yana süren ve çözüm bekleyen Filistin-İsrail çatışması, Ortadoğu ve dünya siyasi tarihinin en karmaşık konularından biridir. Konun bu denli karmaşık ve önemli olmasında çatışan tarafların kimliği ve bölgenin coğrafi özellikleri etken olmuştur. Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Filistin'in, medeniyetlerin geçiş bölgesi üzerinde, Ortadoğu'nun

merkezinde yer alması ve üç büyük Semavi din tarafından kutsal kabul edilen Kudüs'ün Filistin toprakları üzerinde yer alması, bölgenin jeostratejik önemini artırtırken çatışmaların çok aktörlü ve farklı kimlikli yapısını besleyerek sonu gelmeyen bir çatışmaya neden olmaktadır. İsrail tarafından Filistin topraklarının işgal edilmesi ve İsrail'in bölgenin demografik ve kültürel yapısına müdahil olmasıyla başlayan çatışmaların arkasında, dini bir motivasyonun yanı sıra 19. yüzyılda da etkili olmaya başlayan milliyetçilik akımları da yer almaktadır (Gökçınar, 2009, s.1-10).

İsrail ve Filistin arasındaki çatışmaların arkasındaki temel dini motivasyon, Musevi inanç ve değerlerine dayanan ve İsrail devletinin kuruluş felsefesini oluşturan Siyonizm düşüncesidir. Siyonizm düşüncesi yüzyıllar boyunca var olsa da 19. yüzyılda Macar Yahudi Theodor Herzl'in önderliğinde politik bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Yüzyıllar boyunca farklı ülkelerde dağınık halde yaşayan Yahudiler, özellikle Rusya, Almanya ve Doğu Avrupa'da soykırım, işkence gibi anti-semitist davranışlara maruz kalmış ve dışlanmış bir yaşam sürdürmüşlerdir (Kemiksiz, 2016, s.1). Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde modernizmle birlikte hızla yaygınlaşan ulus-devlet akımından diğer uluslar gibi etkilenecek ulus-devlet kurma fikrine kapılmıştır. Ulus-devlet kurma konusunda en büyük sorun ise bu devletin nerede kurulacağı sorunudur. Yahudiler için bu sorunun çözümü zaten inançlarında saklı ve eski ahitte yazılıdır (Gökçınar, 2009, s.36-40). Musevi inancına göre eski ahitte Tanrı Yahud, kutsal toprakları kıyamete kadar Hz. İbrahim peygamber ve ümmetine adamıştır. Bu nedenle Musevilerin en büyük arzusu Hazreti Davut'un mührünü taşıyan bir Mesih'in yeryüzüne gelmesiyle birlikte Siyon'a (Kudüs) dönerek kutsal topraklarda Salomon (Süleyman) mabedini yeniden inşa etmektir. Yahudilerin bu yöndeki inançları o kadar kuvvetliydi ki her ayının sonunda "Gelecek yıl Filistin'de görüşmek üzere" diyerek ayrılırlardı (Wahibi, 2010, s.5-6). Bütün Yahudi diasporasını vaat edilmiş topraklara yani Filistin'e toplayarak Yahudi devletini kurmak isteyen Siyonistler, 1897 yılında İsviçre'de gerçekleştirdikleri 1. Siyonist Kongresi'nde "Halkı olmayan bir ülkeyi, ülkesi olmayan bir halka devredin" sloganı ile bu emellerini ilan etmişlerdir (Özer, 2023, s.585).

İsrail ve Filistin uyuşmazlığını başlatan bir diğer etmen ise 19. yüzyıl milliyetçilik akımlarıdır. Fransız Devrimi ile ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkisiyle Avrupa'da yaşayan Yahudi halka karşı başlayan işkence ve baskılar Yahudileri göçe zorlamış ve birçok Yahudi başta Osmanlı Devleti olmak üzere başka ülkelere göç etmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti Yahudi göçünün engellenmesine yönelik tedbirler olsa da Siyonist hareket binlerce Yahudi'nin Filistin topraklarına yerleşmesini sağlamıştır (Özer, 2023, s.585). Öte yandan 1914 yılında patlak veren I. Dünya Savaşı, Ortadoğu'da uygun kaos ortamını oluşturmuş; Arap milliyetçiliğinin etkisiyle Osmanlı İmparatorluğunun 402 sene hüküm sürdüğü hakimiyetini kaybetmesi ve Sykes-Picot anlaşması ile bölgenin İngiltere-Fransa arasında paylaşılarak Filistin'in İngiltere'ye bırakılması, Yahudi devleti kurulması düşüncesinin

hayata geçirilmesini kolaylaştırmıştır. Henüz savaş devam ederken 1917 yılında hazırlanan Balfour Deklarasyonu, Filistin’de Yahudi devleti kurulması sürecini resmen başlatan belge olmuştur. İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, Uluslararası Siyonist Hareketin lideri Lord Rothschild'e yazdığı mektupta: “Majesteleri Hükümeti, Filistin’de Yahudi ırkı için bir ulusal yurt kurulmasına sempati ile bakmakta olup bu amaca ulaşılabilmesi için her türlü çabayı sarf edecektir.” mesajını ileterek İngiltere’nin, Filistin’de kurulacak Yahudi yurdu için çalışma sözünü vermiştir (Özer, 2023, s.585). Balfour Deklarasyonu ve 1922’de başlayan İngiliz Manda yönetimi, Filistin’de Siyonist hareketin hâkim olmasını ve Yahudi devleti kurulmasını kolaylaştıran bir dönem olmuştur. Bu dönemde Yahudilerin, Filistin’e göçünü ifade eden "aliyah" yani kutsal topraklara dönüş hızlanmış; 1929-1939 tarihlerinde Almanya’da Nazi akımının güçlenmesi ve II. Dünya Savaşı nedeniyle de giderek artmıştır. Bölgedeki engellenmeyen Yahudi göçüne ve manda yönetimine karşı Arap halkı, 1936’da "*Büyük Arap İsyanı*"nı başlatmıştır. Çatışmaların gün geçtikçe artan şiddeti ve Yahudi baskısı karşısında çaresiz kalan İngiltere 1947 yılında konuyu Birleşmiş Milletlere taşımıştır (Gökçınar, 2009, s.72).

Birleşmiş Milletler sorunun çözümü için bir inceleme raporu oluşturmak üzere Filistin Özel Komitesini oluşturmuştur. Komite, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na biri azınlık raporu, diğeri çoğunluk raporu olmak üzere iki ayrı belge sunmuştur. Azınlık raporu, Arap-Yahudi devletlerinin birleşimden oluşan ve başkentin Kudüs olduğu bağımsız bir Filistin ülkesinin kurulmasını önerirken; çoğunluk raporu, Arap Devleti, Yahudi Devleti ve Kudüs bölgesi olmak üzere Filistin topraklarının üç ayrı bölgeye bölünmesini ve bölgelerin iki yıl içinde bağımsız olmasını önermiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapılan genel oylama sonucuna 29 Kasım 1947 tarihinde 181(II)A sayılı karar ile çoğunluk raporu teklifi kabul edilerek Filistin toprakları, Yahudiler ve Araplar arasında bölünmüş, Kudüs uluslararası bölge olarak Birleşmiş Milletler denetimine bırakılmıştır. Ayrıca Filistin’deki manda yönetimini sona erdirerek İngiliz silahlı kuvvetlerinin bölgeden çekilmesine karar verilmiştir (Özer, 2023, s.588). Birleşmiş Milletlerin taksim planına göre o dönemde Filistin’de %31’lik bir nüfusa sahip olan Yahudilere toprakların %56,47’lik en verimli kısmı, çölden ve verimsiz alanlardan oluşan %42,88’i kısmı ise Araplara bırakılmıştır (Taşdemir, 2019, s.43).

1948 yılına gelindiğinde Yahudiler için uzun yıllar süren zorlu devlet kurma mücadelesi sona ermiş; İngiltere’nin Filistin üzerindeki manda yönetiminin sona erdiği, 14 Mayıs 1948 tarihinde İsrail Devleti kuruluşunu tüm dünyaya duyurmuştur (Wahabi, 2010, s.16). İsrail devletinin kurulması ile birlikte diğer Arap ülkeleri ve İsrail arasında 1948, 1956, 1967 ve 1973 yıllarında Arap-İsrail Savaşları olarak adlandırılan dört önemli savaş meydana gelmiştir. Yaşanan savaşların sonucunda İsrail topraklarını genişletirken Filistin Sorunu herhangi bir barış anlaşması imzalanmadan sadece ateşkes anlaşmalarıyla günümüze kadar gelmiştir (Özer, 2023, s.590).

Soykırım Kavramı ve Yasal Çerçeve

Polonya vatandaşı ve Aşkenazi Yahudisi Avukat Raphael Lemkin, soykırım (genocide) kavramını, 1944 yılında kaleme aldığı “*İşgal Altındaki Avrupa’da Mihver Yönetimi (Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress)*” adlı eserinde, bugün ki modern anlamıyla ilk tanımlayan isim olarak bilinmektedir. Hem sosyal bilimler hem de uluslararası hukuk açısından bu kavramlaştırma önem arz etmektedir. Ayrıca kavram, Lemkin tarafından Nazi Almanya’sının özellikle Avrupa’daki Yahudi ve Çingenelelere karşı işlediği kitlesel öldürme suçuna ilişkin kullanılmıştır (Nişancı, 2021, s.229).

Soykırım kavramsallaştırmasının yanı sıra Lemkin, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin hazırlanmasına da katkıda bulunmuş ve ömrünü bu davaya adanmıştır. Soykırım kavramını modern anlamda ilk kez kavramsallaştırmadan önce Lemkin, 1933 yılında, Madrid’de gerçekleştirilen “*Ceza Hukukunun Birleştirilmesi İçin Uluslararası Konferans*”ta, “*barbarlık suçu*” ismi ile “bir ırkı, dini ya da sosyal grubun imhası”nın “devletler hukukunda suç” olarak kabul edilmesi için bir öneri de sunmuştur. Ayrıca, bu suçların “kovuşturulması, yargılanması ve cezalandırılması yetkisinin, evrensellik ilkesi gereği her devlet için geçerli olması gerektiğini” belirtse de sunduğu öneri reddedilmiştir (Değer, 2009, s.62-63). Lemkin, ilk olarak “genocide” kavramını oluştururken Eski Yunanca “*genos (ırk, kabile)*” ve Latince “*cide (öldürme)*” kelimelerinden faydalanmıştır. Kavram ona göre Tiran katli, cinayet, çocuk öldürme vb. gibi anlamlara gelmektedir. En genel anlamıyla ise ona göre soykırım, bir milletin veya etnik grubun yok edilmesidir. Lemkin’e göre genel olarak soykırım, bir ulusun hemen yok edilmesi anlamına gelmemektedir. Bunun yerine yok etmek amacıyla, “*ulusal grupların yaşamının gerekli temellerinin yok edilmesini amaçlayan farklı eylemlerin koordineli bir planı*” nı ifade etmektedir. Ayrıca Lemkin’e göre, bu planın en önemli amacı ise “*ulusal grupların, siyasi ve sosyal kurumlarının, kültürünün, dilinin, ulusal duygularının, dininin ve ekonomik varlığının parçalanması ve kişisel güvenliğin, özgürlüğün, sağlığın, onurun ve bireylerin hayatlarının yok edilmesi ve bunlardan mahrum bırakılmasıdır.*” Soykırım, bireylerden ziyade ulusal grubun üyeleri olan bireylere yöneliktir. Burada aidiyet ve mensubiyet ile bir ulusal gruba dahil olma, hedef olmaya yeterli sebeplerdir (Lemkin, 1944, s.79). Genocide, Türkçede “ırk katliamı” anlamını koruyacak şekilde “soy kırımı” veya “soykırım” şeklinde kullanılmaktadır (Yaşın, 2023, s.21).

II. Dünya Savaşı sırasında Nazilerin Yahudi ve Çingenelelere karşı işlediği kitlesel öldürme ve katliam suçunun taşımış olduğu niyet ve belirli bir ırkı/topluluğu, devlet kurma iddiasında olmayan sivilleri hedef alması yönleriyle diğer kitlesel öldürme ve katliam suçlarından ayrılması nedeniyle farklı bir suç tanımı ihtiyacını ortaya çıkmış ve soykırım suçu, II. Dünya Savaşından sonra müstakil bir suç

olarak tanımlanmıştır (Yaşın, 2023, s.21).Ayrıca Yahudilere karşı işlenen soykırım suçu, diğer uluslara karşı işlenen suçlardan ayrı olarak sadece Yahudi soykırımını ifade edecek şekilde “*Holokost (Holocaust)*” kavramı ile tanımlanır (Nişancı, 2021, s.229).

Diğer taraftan, iki savaş arası dönemdeki ve II. Dünya Savaşı sırasındaki girişimler, savaş sonrasında yürütülen soykırımı dair düzenlemeler için ön-çalışma/hazırlık niteliği taşımıştır ve soykırım konusundaki gelişmelerin kaynağını oluşturmuştur. Böylelikle II. Dünya Savaşı sonrasındaki kurumsal ve hukuksal girişimler ile şekillenen "soykırım hukuku", savaş sonrası devletler arasındaki ilişkilerin ve hukukun seyri ile paralel olarak gelişmiştir. İlk olarak Nürnberg'de kurulan Uluslararası Askeri Mahkeme'nin (1945) ve Tokyo'da kurulan Uluslararası Uzakdoğu Askeri Mahkemesi'nin (1946) gerçekleştirdikleri yargılamalar ve sonrasında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun sürdürdüğü çalışmaların ışığında, ilk kez BM Genel Kurulu'nun 11 Aralık 1946 tarih ve 96(I) sayılı kararı ile açıkça suç olarak beyan edilen, 9 Aralık 1948 tarihinde 260A(III) sayılı Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı ile kabul edilen ve 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe giren “*Birleşmiş Milletler Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (Soykırım Sözleşmesi)*”, soykırım eylemini bir uluslararası suç olarak düzenlemiştir (Değer, 2009, s.63, Alpyavuz, 2009, s.49).

12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe giren Soykırım Sözleşmesinin 1. Maddesinde; sözleşmeciler devletler soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu kabul ederek ister barış zamanında isterse savaş zamanında işlensin, soykırım suçunu önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt etmişlerdir (Nişancı, 2021, s.230). Soykırım suçunun tanımına ise Sözleşme'nin 2. maddesinde yer verilmiştir. Buna göre soykırım suçu (The Convention on the Prevention..., 1951);

“Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi biri, soykırım suçunu oluşturur.

- a) Gruba mensup olanların öldürülmesi;
- b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;
- c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek;
- d) Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;
- e) Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek;”

şeklinde tanımlanmıştır.

Sözleşmenin 3. Maddesinde ise cezalandırılacak eylemler tanımlamıştır. Buna göre (The Convention on the Prevention..., 1951);

“Aşağıdaki eylemler cezalandırılır:

- a) Soykırımda bulunmak;*
- b) Soykırımda bulunulması için iş birliği yapmak;*
- c) Soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtmak;*
- d) Soykırımda bulunmaya teşebbüs etmek;*
- e) Soykırıma iştirak etmek;”*

Uluslararası hukukta devletler, uluslararası örgütler ve kişiler eylemlerini uluslararası adet ve sözleşmelerle belirlenmiş normlara uygun olarak gerçekleştirmek zorundadır. Uluslararası normlarda suç olarak tanımlanan ve cezalandırılacağı açıklanan davranış biçimlerine uluslararası suç denir. Uluslararası hukuku ihlal eden ve uluslararası toplumun huzur ve düzenini bozarak, uluslararası toplumu mağdur eden eylemler, uluslararası suç olarak görülmektedir. Uluslararası suçlar, bir bütün olarak insanlığı ilgilendirirler ve uluslararası barışa zarar verirler (Sarigüzel, 2013, s.231).

Uluslararası ceza hukuku kapsamında Temmuz 1998’de kabul edilen Roma Statüsü, Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 11 Mart 2003 tarihinde La Haye’de faaliyetlerine başlayan Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), uluslararası suçların daimî ve bağımsız yargı yetkisine haiz yargı organıdır. UCM, devlet sorumluları tarafından işlenebilecek en ağır suçlar olan soykırım, insanlığa karşı suçlar ile savaş suçlarını soruşturmak ve kovuşturmak yetkisine sahiptir (Aydın, 2023, s.23). Uluslararası Ceza Mahkemesinin kişiler bakımından yetkisi gerçek kişileri kapsamaktadır. Kişilerin Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı ve Hükümet üyesi olmak dahil herhangi bir resmî görevde olmaları, Mahkeme'nin yetkisini kısıtlamaz. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünün yer bakımından yetkisi bütün evrende işlenecek suçları kapsarken zaman bakımından yetkisi, Statünün yürürlüğe girdiği 2002 tarihinden önceki eylemleri kapsamamaktadır. Mahkeme, yetki alanına giren suçlarla ilgili olarak suçu bizzat işleyen, işlenmesini emreden, isteyen ya da özendiren, suçun işlenmesine yardımcı ya da ortak olan ya da herhangi bir biçimde suçun işlenmesine ya da teşebbüsüne katılan, soykırım suçu ile ilgili olarak da bu suça doğrudan ve kamu önünde özendiren kişileri yargılama yetkisine sahiptir (Adalet Bakanlığı, 2024). Uluslararası Ceza Mahkemesi Kuruluş Statüsünde (Roma Statüsünde), hukuken bir suçun oluşabilmesi için iki şartın kesin olarak bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki maddi unsur ikinci ise manevi unsurdur. Uluslararası ceza hukuku, maddi unsuru (Actus Reus), yasaklanmış eylem veya davranış olarak tanımlarken; manevi unsuru

(mens rea) ise kişi ile fiil arasındaki bağı kuran bilme ve isteme öğeleridir. Başka ifadeyle manevi unsur suçun maddi unsularının bilincinde olma ve ihlal niyetiyle bu fiilleri işleme isteğidir. Bu anlamda soykırım suçu da taksirle bağdaşmayan kasıtlı işlenebilen suçlardandır (Aydın, 2023, s.52-54).

Soykırım Sözleşmesi'nin 2. ve 3. maddelerinde sayılan unsurlar soykırım suçunun maddi unsurunu oluştururken; manevi unsuru diğer kasta bağlı suçlardan ayrılmıştır. Soykırım Sözleşmesinde soykırım suçunun, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla belirlenmiş fiillerden herhangi birinin işlenmesiyle şeklindeki tanımı, “*belli bir grubu kısmen veya tamamen yok etme kastı*” içermesi nedeniyle onu özel bir kasta bağlamıştır. Özel kasta bağlı işlenen suçlarda, kastın varlığı suçun oluşumu bakımından yeterli olmamakta, kastın yanı sıra failin belli bir amaç veya niyetle hareket etmesi gerekmektedir (Aydın, 2023, s.52-54). Soykırım suçunun özel bir kast içermesi onu insanlığa karşı işlenen diğer suçlardan ayıran en temel özelliğidir. Soykırım suçunun oluşabilmesi için grubun tamamen veya kısmen ortadan kalkması gerekmez; failin, grubun tamamen veya kısmen ortadan kalkmasını istemesi ve ceza normunda yasaklanmış eylemi gerçekleştirmesi yeterlidir. Soykırım suçunda bir grup diğer bir grubu amaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde ve isteyerek yok etmektedir (Yılmaz, 2017, s.17-19). Ayrıca Soykırım Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde soykırım suçunu oluşturabilecek eylemlerin sayılması nedeniyle soykırım suçu bağlı hareketli bir suçtur. Sayılan suçlardan birini ya da birkaçını gerçekleştirmesi halinde tek soykırım suçu oluşacaktır (Aydın, 2023, s.52-54).

Soykırım sözleşmesinin 1. Maddesinde yer alan “sözleşmenin tarafı olanlar, soykırımın ister barış ister savaş zamanında işlenmiş olsun uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit ederler ve bu suçu önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ederler” hükmü uyarınca sözleşmeye taraf olan devletler soykırımın uluslararası bir suç olduğunu kabul ederek, herhangi bir soykırım hadisesi önlemeyi ve cezalandırmayı kabul etmektedir. Sözleşmenin 4. Maddesinde soykırım suçunu veya belirtilen eylemlerden birini işleyen şahıslar, anayasaya göre sorumlu yöneticiler, kamu görevlileri veya özel kişiler cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Sözleşmenin 6. maddesinde soykırım suçu faillerinin, Uluslararası bir ceza mahkemesi tarafından yargılanacağı belirtilirken; 9. maddesinde, sözleşme maddelerinin ihlali durumunda, sözleşmeye taraf herhangi bir devlet, ihlalci devlet aleyhine Uluslararası Adalet Divanında dava açabileceği hüküm altına alınmıştır (The Convention on the Prevention..., 1951).

İsrail'in Filistin'e Yönelik Politikaları ve Uluslararası Hukuki Tepkiler

Savaş-Katliam ve Soykırım Ekseninde İsrail'in Filistin'e Yönelik Politikaları

Birinci Dünya Savaşı yıllarında İngiltere’de yoğunlaşan Siyonist politikanın etkisi ve İngiltere’nin Almanya’yı içeriden zayıflatmak, Rusya’yı savaşta tutmak ve ABD’nin savaşa girmesini hızlandırmak için Siyonistleri yanına çekmek istemesi; Filistin topraklarında Yahudi devleti kurulmasını sağlayacak ilk resmi desteğin İngiltere’den gelmesine neden olmuş ve İngiltere, Balfour Deklarasyonu ile Siyonist düşüncüyü desteklediğini ilan etmiştir (Kemiksiz, 201, s.1). Filistin toprakları üzerinde sözde meşru bir hak sağlayan Balfour Deklarasyonu, yabancı devletlerin desteğinin alınması gerekliliğine inanan Siyonist politika için dönüm noktası olmuştur. 1917’de Birinci Dünya Savaşı devam ederken ve Filistin hala Osmanlı toprağı iken Avrupalı bir devlet olan İngiltere Avrupa’da olmayan ve nüfusunun yüzde doksanı Müslüman olan Filistin’i orada yaşayan halkın iradesine karşı başka bir ulusa vermiştir. Yahudi yazar Arthur Koestler bu durumu “bir devletin, başka bir ulusa, üçüncü bir ulusun toprağını vermesi” olarak özetlemiştir (Tergek, 2017, s. 60-62).

M.S. 64’te Roma sürgünü ile başlayan ve yaklaşık 2000 yıl süren diaspora hayatına son vermek isteyen Siyonizm, Balfour Bildirisi ve 1922–1948 İngiltere’nin Filistin mandaterliği döneminde güç kazanarak 1882’den itibaren organize bir şekilde yürüttüğü toplu göç politikası (aliyah) ile bölgedeki Yahudi nüfusunu artırmıştır (Gökçınar, 2009, s.60-61). Artan Yahudi göçlerine karşı 1920 Nisan’ında Araplarla Yahudiler arasında ilk çatışmalar çıkmış ve bu çatışmalar yerini isyana bırakarak 1936-39 Büyük Arap İsyanını başlatmıştır. Bu isyan ile dünya kamuoyu, Siyonistler ve İngilizler tarafından halkı olmayan toprak olarak tanıtılan Filistin’de Yahudi olmayan bir halkın da var olduğundan haberdar olmuştur. Arap-İsrail çatışmalarının farklı bir boyut kazanmasının nedeni ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Taksim Planının kabul edilmesi olmuştur. Yahudiler, İngiltere’nin bölgeden tam olarak çekilmesini beklemeden kendilerine bırakılan toprakları almak ve Arapları göçe zorlamak için terör eylemlerine başlamış ve 9 Nisan 1948’de Kudüs yakınındaki Deir Yassin köyüne baskın düzenleyerek 250’ye yakın Filistinli Müslümanı kurşuna dizerek katletmiştir. Deir Yassin katliamına Arap milislerin karşılık vermesi Filistinlilerin ve Yahudilerin karşılıklı şiddet eylemlerini ve çatışmalarını sürekli hale getirmiştir (Tergek, 2017, s. 85,116).

1948’de İsrail Devleti’nin kurulması, Yahudilerin kendilerine bir yurt elde etmesi, Filistinli Arapların ise yurtsuz bırakılmasına neden olacak Filistin sorununu başlatmış; Arap ülkeleri ve İsrail arasında 1948, 1956, 1967 ve 1973 yıllarında Arap-İsrail Savaşları olarak adlandırılan dört önemli savaş meydana gelmiştir. İsrail Devleti’nin kuruluşunu ilan ettiği ve son İngiliz askeri birliklerinin bölgeden ayrıldığı 15 Mayıs 1948 günü Arap Birliğine Bağlı Devletler Suriye, Irak, Mısır, Ürdün ve Lübnan orduları Filistin topraklarına girmeye başlamış ve böylece 1. Arap-İsrail Savaşları başlamıştır. Kendi aralarında birlik oluşturamayan düzensiz ve eğitimsiz Arap birlikleri için yenilginin kaçınılmaz olduğu savaş 13 Ocak 1949’ da BM’nin arabuluculuğuyla ateşkes antlaşması imzalanarak sona

ermiştir. 1948 Arap-İsrail Savaşı doğurduğu sonuçlar nedeniyle Filistinli Müslümanlar tarafından El Nakba (Felaket) olarak adlandırılırken savaştan kazançlı çıkan Yahudiler ise savaşı, “Bağımsızlık Savaşı” olarak adlandırmaktadır (Gökçınar, 2009, s.18-19). Ateşkes antlaşması imzalanana kadar Filistin topraklarının 4/5’ini (26.350 kilometrekare olan Filistin topraklarının 20.700 kilometrekaresini) ele geçiren İsrail, Taksim Planın çok daha ötesinde ele geçirdiği bu topraklardan bir daha geri çekilmedi (Tergek, 2017, s.121). Ayrıca yine Taksim Planı ile uluslararası bir kent olarak kabul edilen Kudüs fiilen ikiye bölünmüş, Doğu Kudüs Ürdün yönetimine Batı Kudüs İsrail’e yönetimine bırakılmıştır. İsrail 1948’de Yüksek Mahkemesini 1949’da da parlamentosunu ve takiben birçok bakanlığını buraya taşımıştır (Yalçın, 2021, s.64). Savaş sonunda İsrail devletine dönüşen topraklarda yaşayan Filistinliler için mülteci sorunu başlamıştır. Bu topraklarda yaşayan 726.000 bin Filistinli İsrail sınırları içinde kalırken; 90 bin Filistinli Suriye’ye, 200 bini Mısır’a ve 450 bin Filistinli ise Ürdün’e sığınarak mülteci olmuştur (Yalçın, 2021, s.64).

BM Genel Kurulu, 11 Aralık 1948 tarihinde kabul ettiği 194 sayılı karar ile Filistinli mültecilere geri dönme hakkı tanımamasına rağmen İsrail bu kararı tanımamış şiddet içeren eylemlerine devam etmiştir (Tergek, 2017, s.122). Topraklarını terk etmek zorunda bırakılan Filistin halkı yerine Yahudi yerleşimcileri yerleştiren İsrail Devleti, 1950 yılında çıkardığı “*Geri Dönme Yasası*” ile dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Yahudileri yeni yurda davet etmiş ve 1952 yılında bütün Yahudilere vatandaş olma hakkını tanımıştır (Tergek, 2017, s.122).

1948 savaşıdan sonra 1956 yılında, İsrail-Mısır savaşı, 1967 yılında ise çok daha kapsamlı ve büyük bir Arap-İsrail Savaşı olmuştur. Mısır, Irak, Ürdün ve Suriye İsrail’e karşı birlikte yer aldığı bu savaş, 6 gün sürmesi nedeniyle tarihte “*6 Gün Savaşları*” olarak geçmektedir (Yalçın, 2021, s.53). Savaşın sonunda İsrail, topraklarını 3.5 kat genişleterek Batı Şeria, Sina Yarımadası, Golan Tepeleri ve Kudüs’ü ele geçirmiştir. Savaş boyunca Batı Şeria ve Gazze Şeridi’ndeki 350 bin Filistinlinin (toplam nüfusun dörtte biri) yerinden edildiği değerlendirilmektedir. 1967 Savaşı’nın bir diğer önemli sonucu da geleceklerini diğer Arap ülkelerine bağlayan Filistinlilerin, kendi geleceklerini milli bir mücadele ile güvence altına alabileceklerini anlamaları olmuştur. Bu dönemde çok sayıda direniş örgütü kurulsa da El Fetih, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve Filistin İslami Direniş Hareketi (HAMAS) direniş hareketinin öncüleri olmuşlardır (Yalçın, 2021, s.89-90). FKÖ, Filistin direniş harekâtını kontrol altında tutmak isteyen Arap devletleri öncülüğünde 1964’te Kahire’de toplanan Arap Zirvesinde Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdül Nasır’a bağlı olarak kurulmuştur. Arap ülkelerinden bağımsız bir direniş isteyen Filistin halkı ve Yaser Arafat önderliğindeki El Fetih örgütü FKÖ’yü kontrolü altına almış ve 1970’ten sonra FKÖ’nün başına Yaser Arafat (Ebu Ammar) geçmiştir. Kendisini sürgün hükümeti olarak tanımlayan FKÖ, BM Genel Kurulu’nda konuşma

yapan ilk hükümet dışı örgüt olmuş ve 1974'te BM Genel Kurulunda Filistinlilerin tek meşru temsilcisi olarak kabul edilmiştir (Gökçınar, 2009, s.108-140).

1967-1971 yılları arasında uyguladığı politika ve operasyonlarla 11.180 evi yıkan İsrail, 5000 Filistinliyi uzun süreli hapis cezasına çarptırmış, 1000'den fazla kişiyi sınır dışı etmiş ve operasyonlar sırasında Filistinlilerin kimlik kartlarını toplayıp geri vermeyerek, seyahat özgürlüklerini engellemiştir. Bu dönemde İsrail'in politikalarına karşı Filistinli örgütlerin en dikkat çekici cevabı Filistinli Kara Eylül örgütünün 1972 Münih Olimpiyatları sırasında İsrailli sporcuları kaçırmakla öldürmesi olmuştur. Ayrıca bu dönemde Filistinli örgütler uçak kaçırma olaylarıyla uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmıştır. Filistinli örgütlerin eylemlerine İsrail'in cevabı ise daha çok toprağı işgal ederek Filistin'in devlet kurabilecek toprak parçasına sahip olmasını engellemek olmuştur (Balpınar, 2011, s.55).

1973 Dördüncü Arap-İsrail Savaşı (Yom Kippur), Mısır ve Suriye'nin 1967 savaşında kaybettikleri toprakları geri alma umuduyla Yahudilerin kutsal günlerinden biri olan Yom Kippur günü İsrail'e savaş ilan etmesiyle başlamıştır. Mısır, Sina'nın doğusunu, Suriye ise Golan Tepeleri'ni işgal etmeyi başarsa da ABD'nin İsrail'e destek vermesi savaşı kritik hale getirmiştir. Savaş 22 Ekim 1973'te BM Güvenlik Konseyi'nin 338 sayılı kararı ile ateşkes ilanı ile son ermiştir. ABD arabuluculuğuyla Mısır ve İsrail arasında 18 Ocak 1974 tarihinde "*101.km Antlaşması*", 31 Mayıs 1974'te Suriye-İsrail Ayırma Anlaşması, Mısır ve İsrail arasında 4 Eylül 1975 tarihinde İkinci Ayırma Anlaşması imzalanmıştır. Ürdün'le imzalanmak istenen ayrılma anlaşması ise Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) rolü nedeniyle imzalanmamıştır (Yazıcı, 2021, s.5).

1970'lerin sonu ve 1980'lerden itibaren ayaklanma şeklinde baş gösteren Filistin direnişini kırmak için Batı Şeria'da ayaklanmayı başlatacak liderlik oluşumlarını engellemek isteyen İsrail, baskı uygulayarak belediye başkanlarını görevden almış, geniş çaplı tutuklamalar başlamıştır. 30 Temmuz 1980 tarihinde ise parlamentoda kabul ettiği bir yasayla Kudüs'ü daimî başkenti ilan etmiştir. Bu dönemde BM, 34/29 ve 34/90 (1979) sayılı kararlarla İsrail'in bu politikalardan vazgeçmesi için çağrıda bulunmuş, kitle tutuklamaları, gözaltılar, kötü muamele ve evlerin yıkılması nedeniyle İsrail'i kınamıştır (Balpınar, 2011, s.64-65). Ayrıca 20 Ağustos 1980 tarih ve 478 sayılı kararıyla Kudüs'ün statüsünü değiştiren bütün karar ve eylemlerin geçersiz ve yasadışı olduğunu ilan etmiştir (Yılmaz ve Alagöz, 2023, s.118).

1982 yılında İsrail, FKÖ yapılanmasını ortadan kaldırarak Filistin direnişini zayıflatmak, Batı Şeria ve Gazze'nin ilhakını kolaylaştırmak ve Lübnan'da FKÖ'nün tekrar yapılanamayacağı dost bir hükümet kurmak amacıyla Filistin mülteci kamplarının bulunduğu Güney Lübnan'ı işgal ederek FKÖ'nün karargâhının bulunduğu Batı Beyrut'u kuşatmıştır. Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarını

terörist kamplar olarak gören İsrail, mülteci kamplarını sistematik olarak tahrip etmiş, misket ve fosfor bombaları kullandığını ilan ederek halkı bölgeyi terk etmeleri için zorlamıştır. Teslim olmayı reddeden FKÖ ve Filistinli mülteciler İtalyan, Fransız ve ABD'den oluşan çok uluslu güçlerin gözetiminde Beyrut'u terk etmeye başlamışlardır. Ancak İsrail, 23 Ağustos 1982'de Lübnan Cumhurbaşkanı olarak seçilen Falanjist Bashir Pierre Gemayel'in öldürülmesinin ardından teröristlerin tahliye anlaşmasını ihlal ettiği ve geride yaklaşık 2.000 eylemciyi bıraktığı gerekçesiyle eleştirilere aldırış etmeden mülteci kamplarına tekrar saldırmış ve Hristiyan Falanjistlerin 16-18 Eylül 1982'de Sabra ve Şatilla mülteci kamplarında içlerinde çocukların da olduğu binlerce Filistinli mülteciyi öldürmesine izin vererek tarihe "*Sabra ve Şatilla Katliamı*" olarak geçecek olaya neden olmuştur. BM 1982 tarihli 37/134 sayılı kararıyla Sabra ve Şatilla Katliamında İsrail'in kolaylaştırıcı rolü ve sivil Filistinlilerin kayıpları nedeniyle İsrail'i kınamış ve dolaylı olarak sorumlu tutmuştur. İsrail'in Lübnan saldırısı, FKÖ'nün Lübnan'ı terk etmesini sağlasa da Filistin ulusal direniş hareketini sonlandırmamış aksine güçlenmesine neden olmuştur. Ayrıca Filistin Sorunu uluslararası kamuoyunun gündemine taşınmıştır (Balpınar, 2011, s.68- 70).

1980'den sonra Filistin halkının işgaller karşısındaki direnişi, ayaklanmalar şeklinde olmuştur. Ocak 1985 - Kasım 1987 döneminde İsrail'in demir yumruk politikası adını verdiği evlerin yıkıldığı, ölümlerin, sürgünlerin ve hukuksuz tutuklamaların yapıldığı güvenlik politikası ve günden güne artan şiddeti, bu ayaklanmaları besleyen unsurlardan biri olmuştur (Balpınar, 2011, s.75) Nihayet 8 Aralık 1987'de İsrail'deki işyerlerinden Gazze Şeridine dönmekte olan işçileri taşıyan otobüsün İsrail kontrol noktasında saldırıya uğraması ve dört Filistinli işçinin öldürülmesi "*intifada*" denilen halk hareketini başlatmış ve halk, işçilerin cenazesinde İsrailli askerlere taş atarak uluslararası kamuoyunda bir sembol haline gelen "taşlı direnişi" ile 1.İntifadayı başlatmıştır (Ahmad, 2021, s.2). Filistin halkı intifada ile İsrail'in 1967'den beri işgal altında tuttuğu Batı Şeria ile Doğu Kudüs'te inşa ettiği Yahudi yerleşim yerlerinin boşaltılmasını ve 1967'de mülteci konumuna düşen Filistinlilerin evine dönmelerini istemekteydi. Gazze'de bulunan Cibaliya Mülteci Kampında olayı protesto eden Filistinliler ile İsrail ordusu arasında kanlı çatışmalar yaşanmış; Filistinlilerin taşlı direnişine karşı İsrail orantısız güç kullanarak ateş açmıştır. 1. İntifada boyunca 1162 Filistinli hayatını kaybederken 241'i çocuk 90 bin Filistinli de yaralanmıştır. Ayrıca İsrail, "kemik kırma" operasyonu olarak bilinen operasyonla taş atan çok sayıda Filistinlinin kol ve bacaklarını sopa vurarak kırmıştır. 1. İntifadanın ardından ABD başta olmak üzere İsrail ve Batılı ülkeler tarafından, Filistin halkının tanınması ve Batı Şeria ile Gazze Şeridi'nde Filistin Ulusal Yönetimi adlı özerk yapının kurulması halk direnişinin başarılarından biri sayılmaktadır (Fırat, Anadolu Ajansı, 2021). 12 Kasım 1988'de FKÖ, Cezayir'de toplanan Filistin Ulusal Konseyi'nde bağımsız Filistin Devleti'ni ilan etmiştir. Bağımsız Filistin Devletini Türkiye'de dahil 50'den fazla ülke tanımıştır. İntifadanın

etkili bir diğer sonucu ise Mısır kökenli Müslüman Kardeşler Örgütü'nün Filistin kolu olan Filistin İslami Direniş Hareketi (HAMAS) kurulması olmuştur. FKÖ'nün Filistin halkını temsil etmekten uzak ve pasif olduğunu savunan HAMAS, İsrail işgaline karşı silahlı mücadele ve cihat dönemini başlatmıştır. 1992 yılında silahlı direniş kanadı olan İzzettin Kassam'ı kuran HAMAS, 1989'dan beri İsrail'e karşı yapılan silahlı saldırı ve ölümlerin sorumlusu olmuştur (Gökçınar, 2009, s.109-117).

1990-2000 yılları arasındaki dönem, İsrail ve Filistin arasında imzalanan bir dizi anlaşma ile bir barış dönemi olmuştur. Bu yıllar, 1960'lı ve 1970'li yıllardan farklı olarak, iki devletli çözüm için uluslararası ve bölgesel girişimlerin olduğu yıllardır (Özkoç, 2009, s.168-169). İki ülke arasındaki barış süreci, 1991 yılındaki Madrid Konferansıyla başlamıştır. BM'nin 242 sayılı kararı esas alınarak yapılan konferansta taraflar arasında yapılan görüşmelerden sonuç çıkmamıştır. İki ülke arasındaki barış süreci 1993'te Oslo'da yapılan gizli görüşmelerle devam etmiştir. Oslo-1 süreci bölgede yedi yıl süren bir barış dönemini başlatmıştır. Görüşmelerin ardından taraflar arasında "*İlkeler Bildirgesi*" imzalanmıştır. Buna göre İsrail, FKÖ'yü tanıyacak, beş yıl içinde işgal ettiği Eriha'dan ve belirlenecek diğer topraklardan çekilecek ancak çekildiği topraklara iç güvenliği sağlamak için asker yerleştirebilecektir. Filistin ise beş yıl sonunda bağımsız bir devlet kurabilecektir (Özkoç, 2009, s.177-181). Oslo sürecinde İlkeler Bildirgesi şartlarını yerine getirmek için Nisan 1994'te Paris Protokolü, Mayıs 1994'te Gazze-Eriha Anlaşması, Eylül 1995'te Oslo-2 Anlaşması imzalanmıştır. Ancak 1996 yılında İsrail'de seçimleri barış karşıtı Netanyahu'nun kazanması, barış sürecinin aksamasına neden olunca bu sefer ABD'nin arabuluculuğuyla önce 1996 *Wye River Memorandumu* ardından 1999 Şarm el Şeyh Memorandumu imzalanarak taraflar arasından en geç 13 Eylül 2000'e kadar nihai bir barış anlaşmasının yapılması öngörülmüştür. Barış anlaşmasının şartlarını görüşmek üzere ABD Başkanı Clinton arabuluculuğuyla Temmuz 2000'de Camp David Zirvesi gerçekleştirildi. Ancak taraflar Oslo-1 görüşmelerinde erteledikleri Filistin devletinin tüzel kişiliği, Filistinli mülteciler, Yahudi yerleşimciler ve Kudüs'ün statüsü gibi temel konular hakkında anlaşmaya varamamışlardır (Özkoç, 2009, s.181-187).

İsrail'in Oslo Anlaşması'nın esaslarına uymaması ve işgal, Filistin topraklarından çekilmemesi ve bağımsız Filistin devletinin kurulmasını reddetmesi, 2000 yılının sonlarında İkinci İntifada'nın (El-Aksa İntifadası) başlamasına neden oldu ve İntifada 2005 yılına kadar sürdü. 2. İntifadayı başlatan olay ise 28 Eylül 2000 tarihinde Şaron'un El-Aksa Camii'nin avlusuna girmesi ve İsrail'in terörist saldırılardan korunmak için caminin etrafına duvar örmesi olmuştur (Ahmad, 2021, s.52-53). 2. İntifada boyunca 4 bin 412 Filistinli hayatını kaybetmiş, 48 bin 322 Filistinli ise yaralanmıştır. Aynı zamanda 1069 İsrailli ölmüş, 4 bin 500 İsrailli de yaralanmıştır. İsrail, Batı Şeria ile İsrail arasındaki Ayrım (Utanç) Duvarı'nı da 2. İntifada sırasında inşa etmeye başlamıştır (Avad er-Rucub, 2024). 2. İntifada, 1948 Savaşından sonra İsrail-Filistin düşmanlığının zirve noktası olmuştur. 2. İntifadayı

savaştan daha düşük çatışma, hemen hemen savaş terminolojisiyle tanımlayan İsrail, ayaklanmalardan Filistin yönetimini ve Arafat'ı sorumlu tutarak Filistin yönetimini “*terörist kimlik*”, her çeşit direnişi ise “*terörizm*” olarak nitelendirerek Filistinlilere karşı işleyeceği insan haklarını ihlalinin altyapısını oluşturmuştur (Balpınar, 2011, s.220).

Aralık 2003 tarihine gelindiğinde İsrail muhatap bir karşı taraf olmadığı gerekçesiyle tek taraflı bir çekilme planı açıklamış ve Eylül 2005 tarihinde son İsrail askeri Gazze'den çekilmiştir. Ancak Nisan 2005 tarihi itibariyle Hamas'ın Gazze'den düzenlediği roket ve havan saldırılarını artırması üzerine İsrail, Hamas üyelerinin tasfiyesine yönelik misilleme operasyonları başlamıştır. Özellikle Hamas'ın iktidara geldiği 2006 senesinden itibaren İsrail'in Filistinliler üzerindeki baskısı her geçen gün artmış ve 28 Aralık 2008'de Dökme Kurşun Operasyonu ile Gazze'ye hava saldırısı başlatmıştır. 18 Ocak 2009'da ilan edilen ateşkese kadar süren saldırının ardından 3 Ocak 2009 itibarıyla silâh ve mühimmat girişini engellemek üzere Gazze Şeridi'ni denizden abluka altına almıştır. Dökme Kurşun Operasyonu'nda 1.414 Filistinli ölümler, 5.000'i de yaralanmıştır (Balpınar, 2011, s.262). Ayrıca uluslararası hukuk doktrini açısından toplu ceza yasağı, orantılılık ilkesi ve savaş metodu olarak açlığın kullanılması açısından hukuka aykırılık teşkil eden Gazze Şeridi ablukasında sivil halk, açlığa mahkûm edilerek hayatlarını devam ettirebilecek temel ihtiyaç malzemelerinden mahrum bırakılmıştır. Sonuçları açısından bakıldığında İsrail'in askeri operasyonlarının hedefi Hamas üyeleri değil Filistinli mülteciler olmuştur. Dökme Kurşun Operasyonu'nun ardından İsrail'in Gazze'ye yönelik olarak 2012'de Bulut Sütunu Operasyonu, 2014 yılında Koruyucu Hat Operasyonu ve 2021'de Duvarların Muhafızı Operasyonlarını düzenlemiştir. 2014 yılı operasyonunda yine Filistinli sivillerden oluşmuş, en az bunların 551'nin çocuk, 299 kişinin de kadın olmak üzere 2251 kişinin hayatını kaybetmiştir. İsrail tarafında ise 67 asker ve 6 İsrail vatandaşı hayatını kaybetmiştir (Çakırca, 2024, s.519).

7 Ekim 2023 tarihinde ise Hamas'ın El-Kassam Tugayları, kimilerine göre İsrail'in 11 Eylül'ü olacak şekilde İsrail'e saldırmış ve Aksa Tufanı operasyonunu başlatmıştır (Çakırca, 2024, s.520-521). 7 Ekim 2023'te Kassam Tugayları ve destekçileri çoğunluğu sivil olmak üzere 1200 kişiyi öldürmüş, 250'e yakın kişiyi rehin almıştır (EuroNews, 2024). Meşru müdafaa hakkının kullandığını söyleyen İsrail, saldırılardan yalnızca 3 saat sonra Gazze'ye yoğun bir hava saldırısı düzenlemeye başlamıştır. 7 Ekim'den bu yana İsrail'in Gazze saldırılarında Temmuz 2024 itibariyle İsrail'in 7 Ekim'den bu yana Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılarda en az 15 bin 694'ü çocuk, 10 bin 279'u kadın olmak üzere 38 bin 664 Filistinli ölmüş, 89 bin 97 kişi yaralanmıştır (Anadolu Ajansı, 2024). İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki yoğun nüfuslu sivil bölgelere ölümcül hava saldırıları düzenleyerek evleri, hastaneleri, pazarları ve BM Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) binalarını yok eden saldırılarında öldürülenlerin yüzde 70'i kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. İsrail Gazze Şeridi'ne de

tam abluka uygulayarak yardımların ulaşmasını engellemiştir. Uluslararası baskıların ardından Gazze'ye yardımlar ulaşmaya başlamış ancak yetersiz gıda nedeniyle 2,3 milyon kişi açlıkla yüzleşmektedir (EuroNews, 2024).

Son olarak 31 Temmuz 2024'te Hamas'ın siyasi lideri İsmail Haniye'nin, İran Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan'ın göreve başlama töreni için bulunduğu Tahran'da uğradığı suikastta öldürülmesi ve Hamas'ın, "*Haniye, siyonist bir saldırı sonucu Tahran'da öldürüldü. Hamas liderinin suikastı korkakça bir eylem, cezatsız kalmayacak.*" açıklaması, İsrail-Filistin çatışmasındaki gerginliği tırmandırmıştır (NTV, 2024). ABD, Mısır ve Katar'ın arabulucuyu ile 15 Ağustos'ta Katar'ın başkenti Doha'da yapılan ateşkes ve esir takası müzakerelerine İsrail tarafı katılırken, Hamas masada yer almamıştır. İki gün süren müzakerelerin ardından sonuç çıkmazken Mısır ve Katar, "*Son 48 saat içerisinde Doha'da hükümetlerimizden üst düzey yetkililer, ateşkes ve esir ve tutukluların serbest bırakılması anlaşmasını sonuçlandırmak amacıyla arabulucu olarak yoğun görüşmelerde bulundular. Görüşmeler ciddi, yapıcı ve olumlu bir atmosferde yürütüldü*" şeklinde açıklama yapılarak arabulucu ülkelerin tekrar toplanmasına karar verilmiştir (Aksünger, AA, 2024).

Uluslararası Tepkiler ve Hukuki Süreçler

İsrail'in Filistin'e yönelik yukarıda kronolojik olarak ele alınan uygulamaları, özellikle Gazze Şeridi'nde, ciddi insan hakları ihlalleri olarak nitelendirilmektedir. İsrail'in askeri operasyonları sırasında sivil kayıpların yüksek olması, altyapının tahrip edilmesi ve Gazze'deki abluka politikası, insani krizlere yol açmıştır. Bu durum, İsrail Hükümetinin soykırım suçu işlediğine dair iddialara neden olmuştur.

Filistin İstatistik Kurumu'nun hazırladığı Mayıs 2024 raporuna göre (Rjoop ve Topçu, 2024);

- "*1948 Nakba'dan bu yana 134 bin Filistinli ölmüş ve 1 milyona yakın kişi de göz altına alınmıştır.*
- *7 Ekim'den bu yana Gazze'de en az 14 bin 944'ü çocuk, 9 bin 849'u kadın olmak üzere 35 bin 34 Filistinli öldürüldü, çoğu kadın ve çocuk yaklaşık 7 bin kişinin cesedine ulaşamadı. Batı Şeria'da ise 7 Ekim'den bu yana 492 Filistinli, İsrail askerleri ile Yahudi yerleşimcilerin saldırıları sonucu hayatını kaybetmiştir.*
- *Rapora göre Batı Şeria'daki göz altı faaliyetleri; Filistin Kurtuluş Örgütüne bağlı Esirler ve Serbest Bırakılanlar Heyetinin verilerine yer verilen rapora göre, 1967'den bu yana yaklaşık 1 milyon kişi gözaltına alındı. Sadece 7 Ekim'den bu yana Batı Şeria'da gözaltına alınanların sayısı 8 bin 520'ye ulaştı, bunlardan bazıları*

serbest kalırken bazıları tutuklandı. Nisan ayı sonu itibarıyla İsrail hapishanelerinde bulunan tutuklu sayısı 3 bin 600'ü "idari tutuklu" olmak üzere 9 bin 400'e ulaştı.

- *Rapora göre Batı Şeria'daki gasp ve yasa dışı yerleşim faaliyetleri; 2022 sonu itibarıyla Batı Şeria'daki İsrail askeri noktaları ile yerleşim bölgelerinin sayısı 483'e ulaştı. Batı Şeria'daki yerleşimci sayısı ise yine 2022 sonu itibarıyla çoğu Kudüs'te olmak üzere 745 bin 467'ye yükseldi. 2023 yılında ise yerleşim birimleri inşaatında büyük bir artış gözlemlendi. İsrail makamları, Kudüs de dahil olmak üzere Batı Şeria'da, 18 bini aşkın yerleşim biriminin inşaat planına onay verdi.*
- *İsrail makamları, Batı Şeria'da 2022'de 26 bin dönümlük Filistin toprağına el koyarken, bu rakam 2023'te 50 bin 526 dönüme yükseldi*
- *Batı Şeria ve Gazze'deki yıkımlar ve saldırılar; İsrail'in, 7 Ekim 2023'ten bu yana düzenlediği saldırılarda Gazze'de 104'ü Birleşmiş Milletlere (BM) ait olmak üzere toplamda 89 bin bina tamamen yıkıldı ya da büyük zarar gördü. Alt yapı, yollar, elektrik ve su şebekeleri ile tarım arazilerinin de zarar gördüğü Gazze'de savaşın maliyetinin 30 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor. İsrail, Batı Şeria'da ise 2023'te 659 bina ve tesisi kısmen ya da tamamen yıktı. Ruhsatsız oldukları gerekçesiyle 1333 Filistin tesisine de yıkım emri çıkardı.*
- *Yahudi yerleşimciler ve İsrail güçleri, 2023'te Filistinlilere ve mülklerine yönelik 12 bin 161 saldırı gerçekleştirdi. Bunlardan 3 bin 808'i mülklere ve dini mekanlara, 707'si arazilere ve doğal kaynaklara, 7 bin 646'sı ise bireylere yönelik gerçekleşti. Bu saldırılarda 18 bin 964'ü zeytin ağacı olmak üzere yaklaşık 21 bin 700 ağaca zarar verildi ya da yerinden söküldü”*

İkinci bölümde değinildiği üzere Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin 9. maddesi uyarınca sözleşmeye taraf olan bir devlet, sözleşme maddelerinin ihlal eden taraf devlet aleyhine Uluslararası Adalet Divanında dava açabilmektedir. Roma Statüsüne göre ise soykırım suçu, insanlığa karşı suç, dar anlamda savaş suçu ve saldırı suçlarını işleyen kişilere yönelik başvurular ise Uluslararası Ceza Mahkemesine yapılmaktadır. Bu bağlamda İsrail'in Filistin politikalarına yönelik ilk uluslararası hukuki tepki Güney Afrika'dan gelmiştir. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin taraf olan Güney Afrika Devleti, 29 Aralık 2023 tarihinde sözleşmeye taraf olan İsrail Devleti hakkında “soykırım” iddiasıyla BM mahkemesi olan Uluslararası Adalet Divanı'na başvuruda bulunmuştur.

İsrail'in Gazze'deki operasyonların ivedilikle askıya alınması için, ihtiyati tedbir talebinde bulunan Güney Afrikalı avukatlar, mahkeme salonuna yansıtılan görüntülerle destekledikleri 84 sayfalık

iddianameyle, İsrail'e yönelik "soykırım" suçlamasında bulunmuştur. Filistinlilerin karadan silahlarla, havadan bombalarla, denizden toplarla öldürüldüğünü, yerleşim yerlerinin tahrip edilmesi sonucunda da kıtlık ve hastalık tehlikesinin baş gösterdiğini ve İsrail'in çok az yardıma izin verdiğini yardım sağlamanın da ve sürekli bombalama nedeniyle mümkün olmadığını söyleyen Avukat Hassim, bu acının ancak Uluslararası Adalet Divanı'nın vereceği kararla sona ereceğini belirtmiştir. Güney Afrika, hazırladığı iddianamede, İsrail ordusu tarafından sürdürülen bombalamalar sonucu, çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 23 bin Filistinlinin öldüğü, en az 1 milyon 900 binden fazla Gazzelinin de yerinden edildiğini belirtmiştir. Güney Afrika, bu iddiasına gerekçesi olarak İsraili yetkililerin yaptığı açıklamaları sunmuştur. İddianamede İsrail Savunma Bakanı Gallant'ın, "Biz insansı hayvanlarla savaşıyoruz" ve İsrail Miras Bakanı Eliyahu'nun, "Gazze'ye nükleer saldırının da seçenekler arasında olduğu" yönündeki açıklamalarına ve İsrail Başbakanı Netanyahu'nun, "İsrailoğullarının İncil'deki düşmanı Amalek'ten" bahsettiğine işaret edilen iddianamede, aşırı sağcı İsraili bakanlar Bezalel Smotrich ve Itamar Ben Gvir, Gazze'den mümkün olduğunca çok sayıda Filistinliyi bölgeyi terk etmeye ikna etme zamanının geldiği bir "göç projesi" çağrısında bulduklarını vurgulamıştır. Ayrıca İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog ve diğer yetkililerin Gazze'de masum veya olaya karışmamış sivillerin bulunduğunu inkâr eden açıklamalarına yer verilen iddianamede İsrail'in soykırım yapmaya kararlı olduğu ileri sürülmüştür (Özkan, BBC, 2024).

Uluslararası Adalet Divanı Güney Afrika'nın talep ettiği "geçici tedbirlerin" incelenmesi için ilk duruşmasını 11 ve 12 Ocak'ta Lahey'de halka açık bir duruşma ile gerçekleştirmiştir. Duruşmanın ardından Divan, 26 Ocak'ta açıkladığı tedbir kararlarında, İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'nin 2. maddesinde tanımlanan fiillerin işlenmemesi için elinden gelen tüm önlemleri almasına, İsrail ordusunun Soykırım Sözleşmesi'nin 2. maddesindeki fiilleri işlemesini engelleyecek önlemleri ivedilikle almasına, Gazze'deki Filistinlilerin karşılaştığı olumsuz yaşam koşullarını ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyulan temel hizmetlerin ve insani yardımın sağlanmasını mümkün kılan acil ve etkili önlemleri almasına, Gazze'deki Filistinlilere karşı Soykırım Sözleşmesi'nin ihlalinin gösteren delillerin yok edilmesini önlemek ve korunmasını sağlamak için etkili tedbirler almasına, kararın yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde, alınan tüm tedbirler hakkında Mahkeme'ye bir rapor sunmasına hükmetmiştir (Çetin, Anadolu Ajansı, 2024).

Güney Afrika, 6 Mart'ta Gazze'de baş gösteren kıtlık nedeniyle ikinci kez ek tedbir talebinde bulunmuş ve Divan, 28 Mart'ta İsrail aleyhine özellikle insani yardımların Filistinlilere ulaşmasını sağlaması için ek tedbirlere hükmetmişti. Buna göre Divan, 26 Ocak'ta verilen tedbir kararının geçerliliğini yeniden teyit ederken, "Refah dahil olmak üzere Gazze Şeridi'nin tamamında geçerli olan tedbirlerin derhal ve etkili bir şekilde uygulanmasını" karar vermiştir. Buna göre Divan, İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'nin 2. fiilleri işlemesini engelleyecek önlemleri ivedilikle almasına, Gazze'deki

Filistinlilere yönelik soykırım çağrısı yapanları önlemek, engellemek ve cezalandırmak için gereken tüm adımları atmasına, Gazze'deki Filistinlilerin karşılaştığı olumsuz yaşam koşullarını ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyulan temel hizmetlere ve insani yardımın sağlanmasını mümkün kılan acil ve etkili önlemleri almasına, Gazze'deki Filistinlilere karşı Soykırım Sözleşmesi'nin ihlalini gösteren delillerin yok edilmesini önlemek ve korunmasını sağlamak için etkili tedbirler almasına, kararın yürürlüğe girmesinden itibaren 1 ayda alınan tüm tedbirler hakkında mahkemeye bir rapor sunmasına hükmetti (Anadolu Ajansı, 2024).

Güney Afrika, Divana 3. kez 10 Mayıs'ta talepte bulunarak İsrail aleyhine UAD'nin 26 Ocak ve 28 Mart'taki tedbir kararlarının Gazze ve Refah'ta kötüleşen koşulları ve yeni olguları karşılamadığı gerekçesiyle yeni tedbirlere hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. İsrail'in, Gazze'de sivillerin sığındığı son yer olan Kerem Ebu Salim (Şalom) sınır kapısını ele geçirerek Gazze'ye giriş ve çıkışları fiili kontrolüne aldığı anlatılan talepte, İsrail'in insani yardımların 1,5 milyon Gazzeliye ulaşmasını engellediği ifade edilmiştir. Talep edilen yeni tedbirler şu şekilde sıralanmıştır (Çetin, Anadolu Ajansı, 2024):

“1- İsrail Refah'taki askeri saldırılarını durduracak ve derhal geri çekilecek.

2- İsrail, Gazze'deki durumu incelemek ve delilleri korunmasını ve saklanmasını sağlamak amacıyla, Birleşmiş Milletler kuruluşları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, araştırmacılar ve gazetecilerin Gazze'ye engelsiz erişimini sağlamak ve kolaylaştırmak için derhal tüm etkili önlemleri alacak ve ordusunun erişimi engelleyecek şekilde hareket etmemesini sağlayacak.

3- İsrail, yeni tedbir kararının açıklanmasından sonra 1 hafta içerisinde hem önceki tedbirlerin hem de yeni talep edilen tedbirlerin uygulanması için aldığı önlemleri anlatan erişime açık bir raporu Divana sunacak”

Talep edilen ek tedbirlere ilişkin 16 ve 17 Mayıs'ta yapılan duruşmalarda; Güney Afrika, UAD'in 26 Ocak'taki kararına rağmen İsrail'in saldırılarına artırarak devam ettiğini, Divan kararlarını ihlal ettiğini belirtirken, İsrail adına söz alan Başsavcı Gilad Noam, “*Trajik bir savaş yaşıyoruz ancak ortada bir soykırım yok.*” şeklindeki ifadesiyle Güney Afrika'nın soykırım iddialarının yersiz olduğu savunmuştur. Divan 24 Mayıs 2024 tarihinde açıkladığı üçüncü ek tedbir kararında; 26 Ocak ve 28 Mart tarihli tedbir kararlarının geçerli olduğunu, Gazze ve Refah'taki Filistinlilerin kısmen veya tamamen yok olmasına neden olacak eylemlerin derhal durdurulmasına, insani yardımların ve acilen ihtiyaç duyulan diğer hizmetlerin erişimi için Refah Sınır Kapısı'nın açık tutulmasına, soykırımı araştırmak üzere görevlendirilen BM yetkililerinin Gazze Şeridi'ne geçişini sağlayacak tedbirlerin

alınmasına ve İsrail'in alınan tüm tedbirlere ilişkin rapor hazırlayarak karar tarihinden itibaren bir ay içinde Mahkeme'ye sunmasına hükmetmiştir (Apolication of the Convention ..., 2024).

UAD'nin İsrail'e yönelik tedbir kararları karşısında Hamas, karardan memnuniyet duyduğunu, UAD'nin Gazze'nin tamamında saldırıları durdurma kararı almasını beklediğini söylemiştir. Tedbir kararlarına Belçika, Norveç, Sudi Arabistan ve Mısır'ın tepkisi, tarafları UAD'in kararına uymaya davet etmek şeklinde olmuştur. Diğer yandan AB Yüksek Temsilcisi Borrell: "*Hukukun üstünlüğüne dayalı uluslararası kurumlara olan desteğimizle İsrail'e olan desteğimiz arasında bir seçim yapmak zorunda kalacağız.*" şeklindeki konuşmasının ardından, "*Bu, Hamas'ı desteklemek ya da antisemitizmi ifade etmekle eşdeğer değil.*" ifadesini kullanarak UAD kararlarına uyma davetini vurgulamıştır. Af Örgütü ise UAD'nin tedbir kararları üzerine İsrail'i Refah'taki operasyonlarını durdurmaya çağırmıştır (Anadolu Ajansı, 2024).

İsrail'e yönelik bir diğer tepki ise UCM'den gelmiştir. UCM Başsavcısı Kerim Han 20 Mayıs 2024 tarihinde Başbakan Netanyahu ve Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında "yakalama kararı" çıkarılması için başvuruda bulunduğunu duyurmuştur. İsraili iki isim hakkında yapılan suçlamalar arasında "*açlığı savaş silahı olarak kullanmak*" ve "*insani yardım geçişlerine izin vermemek*" bulunan başvuruda, Netanyahu ve Gallant'ın en azından 8 Ekim 2023'ten itibaren Gazze Şeridi'nde "savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardan cezai sorumluluk taşıdığına inanmak için makul gerekçeler bulunduğu" bildirilmiştir. UCM'nin başvurusu sadece İsrail'e yönelik değil ayrıca Hamas Siyasi Büro Başkanı İsmail Heniyye, Hamas'ın Gazze'deki lideri Yahya Sinvar ve Hamas'ın askeri kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın lideri Muhammed ed-Dayf hakkında da "*yakalama kararı*" başvurusunda bulunmuştur (Pala, Anadolu Ajansı, 2024). Netanyahu, yakalama kararı başvurusunun "*saçma ve yanlış*" olduğunu savunarak bunun "*tüm İsrail devletine ve ordusuna yöneltildiğini*" iddia etmiştir. Ayrıca bu başvurunun "*üniversite kampüslerinden UCM'ye taşınan yeni bir antisemitizm örneği olduğunu*" öne sürmüştür (Aydoğan, Anadolu Ajansı, 2024).

Divan'ın Statüsü'nün 63. maddesindeki "*1. Uyuşmazlığın taraflardan başka devletlerin de katıldığı bir sözleşmenin yorumlanması söz konusu olduğu zaman, yazman bu devletlere hemen durumu bildirir. 2. Bu şekilde bilgilendirilen her devlet davaya müdahil olma hakkına sahiptir; ancak bu hakkını kullanırsa, kararla verilen yorum kendisi için de eşit derecede bağlayıcı olacaktır.*" hükümleri uyarınca diğer ülkeler UAD'de görülen davalara müdahil olabilmektedir. Güney Afrika'nın UAD'deki İsrail başvurusuna Nikaragua, Kolombiya, Libya, Meksika, Filistin ve İspanya müdahillik talebinde bulunurken Türkiye'de müdahillik beyanını resmi olarak 7 Ağustos 2024 tarihinde Divan'a iletmiştir. Divan bu başvurular ile ilgili henüz bir karar vermemiştir (Anadolu Ajansı, 2024).

Sonuç

İnsanlık tarihi; ötekileştirme, sürgün, şiddet, savaş, soykırım, katliam gibi her biri farklı anlamlara tekabül eden güç mücadeleleri ve güvenlik gibi gerekçelerle toplumlar arası karşılaşmalarla ve çatışmalarla doludur. Ancak adı ne olursa olsun bu karşılaşma ve mücadele alanlarının sınırları her daim kanlıdır. I. ve II. Dünya Savaşları ise bu insanlık dışı eylemlere bir nebze olsun dur demek ve insan haklarının, mal ve can güvenliği başta olmak üzere uluslararası sistemde çerçevesi belirlenen evrensel sözleşme ve hukuk sistemiyle korunması için son iki büyük acı tecrübe olmuştur. 20. yüzyılda Avrupa'nın merkezinde meydana gelen soykırımlar modern zamanlarda bile uluslararası bir konsensus olmadığı sürece bu yıkımın durdurulmayacağını göstermiştir.

Son zamanlarda dünya gündeminin birinci sırasında yer alan Filistin-İsrail çatışmaları ise çözümü zor ve çok katmanlı bir sorun olarak, iki tarafın ilişkilerinin kurulduğu andan itibaren barındırdığı çeşitli dinamikler çerçevesinde barışın tesis edilemediği kaotik bir yapıyı ihtiva etmektedir. Tarih boyunca süregelen savaşlar, barış görüşmeleri ve ateşkes anlaşmaları, bu karmaşık sorunun çözümünde önemli adımlar atılmasını sağlamış ancak kalıcı bir barış henüz gerçekleşmemiştir. Her iki tarafın da tarihsel acı tecrübeleri ve talepleri, çatışmanın çözümünü zorlaştıran temel unsurlardır. Böylesi bir çözümsüzlük sürecinde, uluslararası toplumun desteği, taraflar arasındaki diyalog ve uzlaşma çabaları, bölgede kalıcı bir barışın sağlanmasında hayati öneme sahiptir. Ancak, barış sürecinin başarısı, sadece diplomatik girişimlerle değil, aynı zamanda sahadaki insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi ve taraflar arasındaki güvensizliğin giderilmesiyle mümkün olacaktır. Filistin ve İsrail halklarının birlikte barış içinde yaşayabileceği bir gelecek, sadece siyasi liderlerin değil, aynı zamanda uluslararası topluluğun da ortak çabalarıyla şekillenecektir. Bu zorlu yolculukta insan haklarına dayalı bir çözümün bulunması, çatışmanın köklü nedenlerine inerek kalıcı barışa ulaşmanın anahtarıdır.

7 Ekim 2023 Aksa Tufanı ile dünya gündemine tekrar yerleşen soykırım iddiaları ve bu bağlamda dile getirilen tepkiler, sürecin ne kadar kırılğan olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu tür şiddet olayları, bölgedeki barış çabalarını zora sokmakta ve insani krizlerin derinleşmesine yol açmaktadır. Uluslararası toplumun bu çatışmaya daha fazla ilgi göstermesi ve tarafları barışçıl çözüm yollarına yönlendirmesi gerekmektedir. Kalıcı bir barışın sağlanması, sadece siyasi anlaşmalarla değil, aynı zamanda taraflar arasındaki güvenin yeniden inşa edilmesiyle mümkündür. Aksa Tufanı, Filistin ve İsrail halklarının birlikte barış içinde yaşama arzusunu gerçekleştirmek için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Soykırım suçu, uluslararası hukuk ve insan hakları açısından en ciddi ihlallerden biri olarak kabul edilir ve bu suçun önlenmesi ve cezalandırılması uluslararası toplumun ortak sorumluluğudur.

Soykırımla mücadele etmek, sadece geçmişte yaşanan trajedilerin tekrarlanmasını önlemekle kalmaz, aynı zamanda adaletin ve insan onurunun korunmasını da sağlar. Bu bağlamda, uluslararası mahkemeler ve kurumlar, soykırım suçlarının yargılanması ve cezalandırılması için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, en önemli adım, soykırımın erken belirtilerini tanımak ve etkili önleyici tedbirler almaktır. Tarihten alınan dersler, insanlık için bir uyarı niteliğindedir ve gelecekte benzer trajedilerin yaşanmaması için küresel iş birliğinin ve kararlılığın önemini vurgulamaktadır. İsrail'in Filistin'de işlediği iddia edilen soykırım suçlarına ilişkin soruşturmanın kararlılıkla sürdürülmesi ve etkili yaptırımlar bu noktada elzemdir. Uluslararası toplum, soykırımın her türlüünü kınayan ve adaletin sağlanması için çaba gösteren bir tutum sergilemelidir. İsrail'e karşı soykırım suçu iddialarının uluslararası hukuk açısından ele alınması sadece soykırım suçlarının adaletle yargılanması için değil, aynı zamanda barış ve uzlaşma için de önemli bir adım olacaktır.

Kaynakça

- Adalet Bakanlığı. (2024). Uluslararası Ceza Mahkemesi, <https://Diabgm.Adalet.Gov.Tr/Home/Sayfadetay/Uluslararası-Ceza-Mahkemesi-ucm28022020101834> (30.06.2024).
- Ahmad, H. (2021), Filistin Sorunun Tarihi Gelişimi ve Ürdün'deki Filistinli Mülteciler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Aksünger, S. (2024). "Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in geçici tedbirleri derhal ve etkin şekilde uygulamasını istedi", Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uluslararasi-adalet-divani-israilin-gecici-tedbirleri-derhal-ve-etkin-sekilde-uygulamasini-istedi/3140035-> (09.06.2024).
- Alpyavuz, T. (2009). "Soykırım Suçu", *Journal Of Naval Science And Engineering*, Vol. 5, No.1: 49-61.
- Anadolu Ajansı. (2024). "UAD'ın İsrail'in Refah'a saldırılarını durdurması kararına tepkiler", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uadin-israilin-refaha-saldirilarini-durdurmasi-kararina-tepkiler/3229603> (10.06.2024).
- Anadolu Ajansı. (2024). "İsrail'in Gazze'de 7 Ekim'den bu yana devam eden saldırılarında 9 bin 138 öğrenci yaşamını yitirdi". <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazgede-7-ekimden-bu-yana-devam-eden-saldirilarinda-9-bin-138-ogrenci-yasamini->

[Yitirdi/3276509#:~:text=%C4%B0srail'in%207%20Ekim'den,89%20bin%2097%20ki%C5%9Fi%20yaraland%C4%B1](#) (17.09.2024).

Anadolu Ajansı. (2024). “5 Soruda Türkiye'nin UAD'deki İsrail'e karşı soykırım davasına müdahillik başvurusu”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/5-soruda-turkiyenin-uaddeki-israile-karsi-soykirim-davasina-mudahillik-basvurusu/3296167> (17.09.2024).

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip, 24 May 2024, Order, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240524-ord-01-00-en.pdf> (16.09.2024).

Avad, e.-R. (2021). “İsrail'e karşı 2000 yılında başlayan İkinci İntifada'nın üzerinden 21 yıl geçti”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israile-karsi-2000-yilinda-baslayan-ikinci-intifadanin-uzerinden-21-yil-gecti/2377014> (30.05.2024).

Aydın, G. (2023). Uluslararası Ceza Hukuku ve Ceza Yargılamalarında Soykırım Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Aydoğan, B. (2024). “Netanyahu, yakalama kararı başvurusunun UCM'ye taşınan yeni bir antisemitizm olduğunu savundu”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-israil-igsawine-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849> (10.06.2024).

Balpınar, Z. (2011). İsrail-Filistin Çatışması: İsrail'in Filistinlilere Yönelik Güvenlik Politikasında Devamlılık ve Değişim (1948-2008), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Çakırca, B. (2024). “Batı'nın Değer Sorununa Bir Örnek Olarak Gazze”, *Ombudsman Akademik Özel Sayı 2, Gazze, Mayıs / May 2024 Ss: 511-534 Issn: 2148-256x, ORCID: 0000-0002-6035-7162*

Çetin, Ş. (2024). “BM: UAD'nin İsrail'e yönelik aldığı ihtiyati tedbir kararları tüm taraflar için bağlayıcı”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-uadnin-israile-yonelik-aldigi-ihtiyati-tedbir-kararlari-tum-taraflar-icin-baglayici/3120182> (09.06.2024).

Değer, Ozan. (2009). “Soykırım Suçu ve Devletin Sorumluluğu: Uluslararası Adalet Divanı'nın ‘Bosna-Hersek v. Sırbistan-Karadağ Kararı’”. *Uluslararası İlişkiler/International Relations, Yaz/Summer 2009, Vol.6, No.22, pp.61-95.* <https://www.jstor.org/stable/43926463> (09.06.2024).

- Fırat, E. (2021). “Filistin'de İsrail işgaline karşı başlayan Birinci İntifada'nın üzerinden 34 yıl geçti”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-israil-iskaline-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849> (30.05.2024).
- Euro News. (2024). “Yedinci ayına giren Gazze Savaşında ağır bilanço: ölüm, yıkım ve açlık”, <https://tr.euronews.com/2024/04/07/yedinci-ayina-giren-gazze-savasinda-agir-bilanco-olum-yikim-ve-aclik> (09.06.2024).
- Euro News. (2024). “Hamis'tan 7 Ekim Raporu: Saldırı savunma eylemiydi”, <https://tr.euronews.com/2024/01/22/hamastan-7-ekim-raporu-saldiri-savunma-eylemiydi> (07.06.2024).
- Gökçınar, D. (2009). Arap-İsrail Uyuşmazlığında Filistin Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Kemiksiz, N. N. (2011). Filistin Sorunu, *Orta Doğu*, 11(1), 133-179.
- Lemkin, R. (1944). *Axis Rule in Occupied Europe*, Washington: Carnegie Endowment.
- Nişancı, D. (2021). “Uluslararası Ceza Hukuku ve Türk Ceza Kanunu Düzenlemesinde Soykırım Suçu”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, Cilt 8 Sayı 2 Yıl 2021, S 228-249, ORCID: 0000-0002-0427-432X.
- NTV. (2024). “Hamis Lideri Haniye Tahran'da öldürüldü (İsmail Haniye kimdir?)”, <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/hamis-lideri-haniye-tahranda-olduruldu-ismail-haniye-kimdir,-YSC79a8W02xpEVpV6Cj-Q/15uyrNZDjEamkHx6NngoO0w> (17.09.2024).
- Özer, Ç. (2023). “Uluslararası Politika Açısından Filistin Sorunu”, *Külliyeye, [Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı]*, 582-605.
- Özkan, Y. (2024), “Güney Afrika'nın İsrail'e karşı soykırım”, BBC Türkçe, <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce9ep3w12xqo#:~:text=Hem%20C4%B0srail%20hem%20de%20G%C3%BCney,%C3%B6nleme%20ve%20cezaland%C4%B1rma%22%20y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20getiriyor> (06.08.2024).
- Özkoç, Ö. (2009). “Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64-3.

- Pala, M. (2024). “İsrailli hukukçu Gordon, UCM'nin Netanyahu için "yakalama kararı" çıkarma adımını değerlendirdi”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-hukukcu-gordon-ucmnin-netanyahu-icin-yakalama-karari-cikarma-adimini-degerlendirdi/3225579> (10.06.2024).
- Rjoop, A., & Topçu, G. (2024). “Filistin İstatistik Kurumu: Nekbe'den bu yana 134 bini aşkın kişi öldürüldü”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-istatistik-kurumu-nekbeden-bu-yana-134-bini-askin-kisi-olduruldu/3217670> (08.06.2024).
- Sarıgüzel, H. (2013). “Uluslararası Ceza Mahkemesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* (3), 230-273.
- Taşdemir, E. (2019). İsrail Devleti'nin Ortaya Çıkışı, İsrail'in Türkiye Tarafından Tanınması ve Bu Durumun Türk Dış Politikasındaki Rolü (1948-1958), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Tergek, Ş. (2022). İngiltere, ABD ve Siyonizm Üçgeni: El Nakba'ya Giden Yol, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi). 09.12.1948, *Sayı: 260 A (III), Paris: The General Assembly of the United Nations*.
- Yalçın, O. (2021). “1967 Arap-İsrail Savaşı ve Savaşta Hava Harekâtı”, *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, (5), 53-104.
- Yaşın, G. K. (2023). Genel Kamu Hukuku Açısından Soykırım: Bosna Hersek-Sırbistan Soykırım Davası Çerçevesinde İnceleme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yazıcı, E. (2021). “Camp David Antlaşmaları Çerçevesinde Mısır – İsrail İlişkileri ve Günümüze Yansımaları”, *Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Yılmaz, A. N., Alagöz, V. (2023). Birleşmiş Milletler'in Filistin Politikası. *Journal of Economics and Political Sciences*, 13-124, C.3, S.2.
- Yılmaz, S. (2017). Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Ermeni Soykırımı İddiası: 100 Yılı Aşarken Türkiye'den Beklentiler ve Gerçekler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Wahibi, A. (2010). Filistin Sorunu ve Çözüm Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi.